

SKJULTE kong Haakons arkiv

Av STEIN KÅRE KRISTIANSEN

MOSKVA (VG) Personlige brev fra daværende kronprins Olav til kronprinsesse Märtha, og andre strengt private dokumenter fra kong Haakon 7s arkiv på Slottet i Oslo, lå fram til 1956 gjemt i det store spesialarkivet i Moskva.

15. juni 1956 ble det meste av kong Haakons private materiale tilbakelevert til norske myndigheter av den daværende sovjetiske visesutenriksminister Semjonov.

Det går fram av arkivdokumenter som arkivsjef i det russiske senteret for oppbevaring av historiske samlinger, Viktor Bondarev, pusset stov av for VG og andre norske pressefolk i går.

Sensurert

Men de gulnede dokumentene forteller også om hvordan det daværende kommunistregimet i Moskva holdt unna en del brosjyrer, dokumenter og avisutklipp som de mente var «anti-kommunistiske».

— Det var nok ideologiske grunner til at disse papirene ikke ble utlevert sammen med det andre materialet i 1956, sier arkivsjef Bondarev til VG.

VG har selv sett hvilke dokumenter fra kong Haakons private arkiv som sovjeterne den gang åpenbart mente det var for «farlig» for de kongelige i Norge å få lese en gang til, og som de derfor ikke sendte tilbake til Slottet.

Om vinterkrigen

For det første dreier det seg om et stort antall avisutklipp som kongens adjutant trolig hadde klippet ut og limt opp på A4-brevpapir. Det dreier seg i all hovedsak om artikler som beskriver vinterkrigen i Finland. De fleste artiklene gjenspeiler klart hvilken frykt som på den tiden gjorde seg gjeldende for den ekspansive sovjetiske bolsjevismen. Og de gjenspeiler også hvilken tiltro mange åpenbart på den tiden hadde til tysk politikk som en motvekt til trusselen fra øst. Også blant det materialet russerne leverte tilbake til norske myndigheter i 1956, var det en mengde avisartikler. Sovjetregimets arkivarer må med andre ord ha lest hele haugen av artikler meget nøye, for de bestemte seg for hva som kunne sendes tilbake, og hva som var for «anti-kommunistisk» til å slippes løs på det norske kongehuset en gang til.

Hemmeligstemplett

Blant det tilbakeholdte arkivmaterialet ligger det for øvrig også tre-fire rapporter fra den norske ambassade i Moskva om den politiske situasjonen i landet. Papirene er merket «fortrolig». Men de inneholder til tross for den pirrende graderingen ikke stort mer enn oversettelser av sovjetiske avisartikler og harmløse, om trentlige vurderinger. Det eneste virkelige anti-kommunistiske dokumentet blant de kong Haakon-papirene som sovjeterne holdt tilbake, er en liten bok på engelsk, skrevet av den nederlandske pastoren F.J. Krop. Boken heter «Something on Communism», og er åpenbart ment som et vekkerop mot bolsjevismens farer. Med sirlig

«Var anti-kommunistisk»

håndskrift går det på en av de første sidene fram at boken er en personlig gave fra forfatteren til den norske kongen.

Ble stjålet

Blant dokumenter Sovjetmakten valgte å beholde var også en kommunikasjon mellom den tyske og polske regjering om situasjonen for tyske minoriteter i Polen. Kongens private arkiv ble stjålet av tyskerne under krigen. Det havnet så via Berlin i spesialarkivet i

Moskva som en del av tonnevis med tysk arkivmateriale. Det er sannsynlig at daværende statsminister Einar Gerhardsens besøk i Moskva i 1955 skapte et politisk klimo som gjorde det mulig for sovjeterne å vurdere å sende slottspapirene tilbake. For året etter Gerhardsens besøk, 15. juni 1956, gav daværende visesutenriksminister Semjonov det meste av materialet tilbake til den daværende norske ambassader i Moskva, Erik Brødland.

I arkivsjef Bondarevs dype skuffer begynner det seg en offisiell bekreftelse på overleveringen, og en meget detaljert oversikt over hvilke dokumenter som ble sendt tilbake til Slottet i Norge.

ARKIVSJEFEN: Viktor Bondarev tørket i går støvet av tilbakeholdt norsk arkivmateriale. Blant annet deler av kong Haakons private arkiver.

HANS BANE: David Mellor, britisk minister for kultursaker, måtte igår forlate sin statsrådspost. Noe av årsaken er avsløringene om hans intime forhold til den vakre, spanske skuespillerinnen Antonia de Sanches.

Skandaleminister SPARKET

Av TOM BERBY

LONDON (VG) Minister David Mellor sa i går opp sin stilling som statsråd for kultursaker i John Majors regjering. I den største politiske skandalen siden Profumo-saken har også statsministeren mistet ansikt.

Major har hele tiden støttet sin nære venn og politiske forbundsfelle, men i går valgte altså Mellor selv å gå, for å spare statsministeren for flere ubehageligheter.

Bakgrunnen

Tre forhold førte til Mellors endelikt som statsråd:
 ● I sommer ble det avslørt at han hadde et forhold til den

vakre, spanske skuespillerinnen Antonia de Sanches. Det i seg selv ble aldri avgjørende for hans foreløpige politiske død, men det svekket hans sak sterkt at han ikke raskt gikk ut og beklaget affæren. Det gjorde han først i en TV-opptreden onsdag.
 ● For to år siden mottok Mellor en gratistur, verdt 100 000 kroner av venninnen Mona Bauwens, datter av en

høytstående PLO-mann: Dette skjedde like etter at Saddam Hussein hadde invadert Kuwait, og det ble sett på som svært upassende å feriere sammen med en som sto så nær en av Saddams allierte. I går ble han også sterkt kritisert for å ha mottatt en gave som ville stille ham i stor taknemlighetsgjeld.
 ● Samtidig ble det også kjent at han hadde akseptert en an-

nen gratis luksustur sammen med familien vinteren 1989. Da var det Sheik Zayed av Gulfstaten Abu Dhabi som inviterte.

Disse tre sakene til sammen senket mannen, som alle kolleger anser som en politisk begavelse. Han ble valgt inn i Underhuset første gang i 1979, men inntil videre er tiden i britisk politikk over.